



A sárkány.

„Ma is vannak sárkányok e világon“, — mondja Miskolczi Gáspár — ezek azonban nem egyebek, mint „rém-módon megvéhdedett és mód nélkül megnevekedett kígyók“ s hogy ezek semmi egyébben nem is különböznek a többi kígyóktól, hanem csak nagyságban. Ezért mondaná a közmondás is, hogy: „A kígyó különben nem lehet sárkánynya, hanem csak ha előbb egynehány kígyókat megeszik.“ Nem ilyenek azonban a bűvös-bájos varázsoló boszorkányok sárkányai, kik néha-néha nagy öreg „kígyóformákat vesznek magukra és a pinczékben s más egyéb sötétségekben jelentgetik magokat, néha pedig világos, tüzes,

het sárkánynya, hanem csak ha előbb egynehány kígyókat megeszik.“ Nem ilyenek azonban a bűvös-bájos varázsoló boszorkányok sárkányai, kik néha-néha nagy öreg „kígyóformákat vesznek magukra és a pinczékben s más egyéb sötétségekben jelentgetik magokat, néha pedig világos, tüzes,

csillogó testben látszanak, az éterben repülnek és ilyenkor nagy zivatarokat támasztanak“, ezek nem természet szerint való sárkányok — mondja Miskolczi, — mert a sárkány soha szárnyon nem jár, ő csak hasonmászó kígyó; a bűvös-bájosok sárkánya ellenben maga az ördög. A természet szerint való sárkány-kígyó, — mely felől oly sok csudálatos dolgokat írnak a tudósok — korántsem cselekedhetik annyit mérgével, vagy ragadozásával, mint a mennyit ráfognak, mert csak-csak igen kicsiny szája vagyon.

A mitoszi és bibliabeli sárkány alatt az írás mindig a sátánt érti, kivéve a kínai írás-magyarázatokot, melyek ezekkel ellentétben az emberiség jóltevő szellemét látják benne megtestesülve: „A kínai előtt a sárkány a legtiszteletreméltóbb név, amely egyedül uralkodóját illeti meg“. Kínai mondák szerint réges-régen a sárkányok uralkodtak a „nap birodalmában“ s a mai uralkodó-család egyenesen tőlük származott.

A kínaiak sárkánya oly egy-két, vagy több szarvas-agancsú lény, melynek teve-feje, ökör-füle és minden lábán öt körme van. Nyaka kígyószzerű, lábai olyanok, mint a tigriséi s rajtuk saskörmöket visel; egész testét halpikkelyek fődik. Rendesen a levegőégben, magasan a föld felett szokott tartózkodni s csak a legkritkább esetekben száll le. A „Lung-ma“ (sárkányló nevű lényük) igen szelid s Fu-hi-t hordja a hátán, — aki a kínai izát feltalálta. Nála van az a tábla, melyre a kínai írásjelek alapjegyei fel vannak vésvé. — A kínaiak egy másik sárkánya a *Kiliu*; ennek szarvasteste, ökörfarka, lópatája van; ez azonban már csak szarvat visel. Testét öt színben ragyogó pikkelyek fődik. Csendes, magányos helyeken tartózkodik s olyan szelid, jó szíve van, hogy még a bogarak útjából is kitér, nehogy patájával széttapossa őket.

Íme tehát a kínai ember előtt a sárkány (*Lung*) korántsem oly borzasztó állat, amilyen a mi meséink és mondáink sárkány-kígyója, melyről azt regélik, hogy szárnyas kígyó-testű, kemény pikkelyes bőrű, nagy barom-állat s hogy rajta még a borotva-híd éles kései sem foghatnak ki, továbbá, hogy rém-hosszú körmű, rőfös-fogú, ostorként csüregő-csavargó, lomposfarkú, lángoló tarajú, 3, 6, 7, 9, 12-től 24 fejű, olyan bestia, melynek rendszerint a hetedik fejében van

Még ez is megjárta volna; hisz' Bodrostól nem kellett a tigrisnek tartania.

De a váltakozó, elnyújtott üvöltözésbe még egy hang vegyült. Egy kongó, zümmögő, morgó, rekedt hang, amely hasonlított a repedt harangéhoz.

A tigris arra nézett és felcsillant a szeme. Hatalmas, elnyújtott testén csöndes remegés futott végig; karmai kiéresztette s farkával idegesen csápolta. Ő is elkezdett halgan, kurrogó, vontatva bögő hangon monologizálni:

— Még csak ez hiányzott!.. Gyere, gyere!..

Kormos jött, a pásztor feketenyakú vén bikája. Már régen érezte a tigris szagát s egyre hánytá maga mögé a sarat, vad indulatában. A gulya egészen nekivadult a folytonos morgó bögéstől, amit messzire hallatott. Volt a gulya közt még egy fiatal bika, egy harmadfél esztendő, Kormos arra szólta rá: Daru fiam, tartsd össze az asszonyokat, meg a gyermekeket; vérszagot érzek; nem állom; sötétedik a szemem; akármilyen lesz is, bolondot teszek, érzem!..

Farkát felemelte s úgy tartotta, mintha zászló lett volna. Vastag, izompúpos nyakát előre nyújtotta s nehéznek látszó, mégis könnyű és erős ügetéssel rontott keresztül az alacsony zsombikon a tigris felé.

Bengália lánya felhőrrént, amikor a hatalmas bikát maga előtt látta.

Kormos megállott a tocsogóban. Jól tudta, hogy beljebb nem szabad mennie, mert ott beragad a sárba. Hanem a mocsár szélén rettentő bömbölésben tört ki. Lógott a nyelve, vérben forgott a szeme, bozontos homlokát megszegte, előre álló vastag szarva mint két dárda meredt a tigris felé. Első lábával felváltva csapkodta a sarat hátra,

hogy pillanatok alatt valóságos medenczét vájt ki maga alatt a puha talajban.

Félelmes látvány volt. Magát a tigrist is megbűvölte.

Bodrost a segítség érkezése feltűzelte. Most már igazi halálmegvetést érzett. Egy életem, egy halálom! üvöltötte s ámbár minden szál szőre külön állott, hörgő marakodással ment neki hátulról a tigrisnek.

Halvész eddigéig megdöbhent nézője volt az általa előkészített borzalomnak; s most azt hitte, hogy a nagy kutya tudja büntársi mivoltát s őt rohanja meg. Czupp! beleugrott az érbe s víz alatt úszva menekült. Mire ismét felbukott, épen látta, hogy a tigris a váratlan támadástól megriadva dühösen ugrik előre s abban a perczen Kormos nekimegy, mint a lokomotiv.

Nehéz pillanat volt.

A tigris elvesztette lélekjelenlétét s hirtelenében nem tudta, melyik támadója ellen védekezzék.

Bodros már se látott, se hallott, se csak a gazdáját akarta a saját élete árán megboszulni. „Úgy sem élem túl!“ — ez volt utolsó világos gondolata. Azután már csak a mindent egybeömlesztő sötét kaosz borult elméjére. Belemart hátul a tigrisbe s úgy csüngött rajta, mint a kullancs. Hörgő hangját már a vakdüh nyögésbe menő lihegése váltotta fel. El nem eresztette a „Csikós Fojtogatót“, amely iszonyút bődült, de kénytelen volt védekezni a bösz bika rohama ellen s így minden dühé mellett is túrtá a kullancsot, amely egyre marta. Ha csak egyetlen pillanatig is azzal törődik: a bika rátérdel, megökleli s ebbe az iszapba úgy beledöngyözi, hogy ki nem eviczkél többet alóla.

Abban a pillanatban, amikor a bika rárohant s kecske-

a legnagyobb kutyasága és legyőzhetlen ereje. Szájából tüzet okád, lángot fúj, szikrát szór s mérges tajtékokat áraszt. Legkedveltebb eledele a legény-hús, különösen, ha szakácsnéja a „vasorrú bába“ s azt ama bizonyos kidült-bedült kemenczekéményben előbb jól megfűstölte. Azt mondják a „rossz nyelvek“, hogy a sárkányok, midőn a megszállt tartomány legényeit már mind egy szálig megették, akkor maguk is megsokalva a dolgot — a konkurrenzia rovására — egymást kezdik enni, míg nem végre csak három sárkány marad, melyek azután még a szép lányok elrablására is vetemednek. — A sárkány jön-megy s kérlelhetetlenül elragadja kiszemelt prédáit, rendszerint ifjú hajadonokat, kiket azonban „nem esz“ meg. Utoljára a három királyleányt viszi el, kiket azután három sárkányinással őriztet a földalatti réz-, ezüst- s aranypalotákban, hol azok, akár csak a Párkák: fonnak és varrnak, avagy pedig a felkoncizolt királyfiak kéménybe aggatott húsa alá tüzet raknak. Ezen ember-adót követelő sárkányok leküzdésére vállalkoznak a hősök. Az elátkozott kútba leereszkedve, a sárkány lakába, meglepetve fogadja a jövevényt az elrabolt királyleány s kérdi tőle, hogy hogyan jutott arra a helyre, ahová „még a madár sem jár?...“ Egyszeribe belésszeret és elárulja a sárkány-király egyéniségét, hogy ifja vállalkozását elősegíthesse. — Feltűnően jelentkezik a mesebeli sárkányoknál az a gonoszság, melyet „ördöggel bélelt“ — nem természet szerint való — sárkánynak a hitrege tulajdonít. Regéinkben a sárkány mint az elátkozott kincs és elátkozott kastély őre szerepel és legyőzetésükkel mindez felszabadul. Ebben talál kifejezést az ördögöt jellemző kinesszomj s azért harácsolja össze, hogy a fényűzésre vágyódó emberi szívet megéjtse; de kifejezést talál meséinkben azon hitágazati elv is, hogy az ördögnek bár félelmetes ereje van, mindazonáltal hatalma azonnal megtörik, mihelyt emberére talál; de a mesebeli sárkányoknak a hitrege sárkányaival való eme rokonsága kitűnik még abból is, hogy összekötetésbe hozzák őket más „ördögösnek“ ismert személyekkel. Azt mondja ugyanis a nép meséje, hogy a sárkánynak boszorkány az anyja „rossz-tündér“ a felesége s hogy a garabonczosnak állandóan szolgálatában áll. (Ez a feltevés vezet el azon népbabonához, hogy „a sárkány szolgálatába szegődik annak, aki el-

adja lelkét az ördögnek és hogy az ilyennek pénzt, tejet és gabonát hord...“) Azonban nemcsak mesebeli vonatkozások, de még ténybeli adatok is szólnak a sárkányok felől; ezek tehát megdönteni látszanak azt a feltevést, mintha a „természet szerint való sárkányok“ egyszerűen csak megöregedett kígyók lennének. Ha hitelt adunk ugyanis egyes nagy-névű böles férfiak leírásának, úgy el kell fogadnunk azon állításuk igazságát is, hogy létezett egykor valami különleges állat, mely a sárkány fogalmával némileg megegyezett s melyet a képzelet a róla szóló elbeszélések révén és a legyőzésével járó vadász-lódtítások hallatára bár igen kiszínezett, de mégis némi létjogosultságot biztosít neki.

Valerius Maximus megemlékezik egy Epidaurus városában őrzött nagy sárkány felől. „Midőn — mondja — egyszer Rómában a pestis rendkívül kegyetlenkedett és tartottak vala attól, hogy az egész nép a pestis miatt elfogyna: az előjárók tanácsokból Epidaurus városába követeket küldöttek, hogy az Eskulapius templomához tartozó nagy sárkányt kölesönözzék ki nekik egy bizonyos időre, hogy szüntetné meg az a közöttük kegyetlenkedő pestist. Csodálkozásra méltó dolog, hogy ez a nagy „barom-állat“ az epidaurusiaktól mily igen megszelídített! A sárkány kikölesönöztetvén, sok jó étel által csábítatva, „a maga szabad-akaratjából“ a nagy hajóba (melyet számára készítettek) beszállott. Útközben, midőn a küldöttség a tengeren Rómába visszaevdett, nagy eset adta elő magát, egy révben ugyanis, mikor megállapodtak volt, a nagy sárkány a hajóból kiszökött s a közel levő erdőbe mászott, mifelett a hajón levő emberek mód nélkül megrémültek és semmi reményük nem is volt már az iránt, hogy ismét megkaphatják; nem sok idő múlva azonban mégis megkerült a „bestia“ és azután már békével vitetett alá Rómába, hol „nagy örömmel és kimondhatatlan tánczolásokkal fogadtatott, sőt nagy istentisztelettel is körülvéttetett...“ No de meg is érdemelte, mert hiszen (a mint írják) „elérkezésére Rómában azonnal megszűnt a pestis“. — Valami Niceforus nevű tudós doktor is tesz említést egy sárkány-kígyóról; mikor ezt megölték, „nyolcz pár ökör is alig bírta helyéből a „dögöt“ kimozdítani. Hogy az áért meg ne dögösítse, testét egészen megegették.“ — Egy másik, igen neves sárkányról Livius és Plinius tesznek

bakéhoz hasonló ugrással és kahintó-mekegő nyekkenéssel feléje döfött: Zulejka minden erejét összeszedve, ráugrott.

A bika nyakán akart teremni, de részint a puha talaj, amelyen nem tudhatta ruganyosságát kifejteni, részint a rajta lógó kölöncz, roppantúl lenyűgözte. Az ugrás rosszszúl sikerült s a tigris épen az öklelő bika elé toppant.

Egyetlen összecsapás volt köztük.

A tigris irtózatossá prazlijával úgy csapta fejbe Kormost, hogy annak rögtön kifolyt a félszeme; ugyanakkor a hatalmas szarv-dárdák porölyként sujtottak a tigris felé s Zulejka érezte, hogyan hasad végig tarka bőre a vállán.

A bika megszedült az ütéstől s most már igazán félig vak volt. Nem is tudta, merre van a tigris, amely kínosan ugrott még egyet s a bikától ideiglenesen nyugta lévén, a rajta csüngő kutyával akart leszámolni.

Macskahajlékonyságával kapott hátra és borzasztó agyaraival épen a kutya nyakát érte. Egy pillanat múlva a hú állat holtteste lehullott róla, épen úgy, ahogy a kulancs szokott, amikor letépi a nyakát. Bodros fogának a nyomán széles vérző seb volt a tigris felső czombján. De maga a derék állat betöltötte hivatását: kimúlt, becsületes harezban, a gazdájáért.

A „Csíkos Fojtogatónak“ két erős sebe volt s mintha bordatörést is érzett volna. Fájdalmas sajtások közt csúszott be a nagy zombik közé, mialatt Kormos ümmögve verte bojtos farkával a derekát s döfködte jobbra-balra az alacsony zombikot.

Amint a tigris pofonverte: le is húzta a félfejéről a bőrt. Iszonyú volt azt látni.

— Iszen, csak ne lennék ennyire megcsúfolva, hörgögte a Csíkos Fojtogató, majd elbánnék én veled, te buta tulok te!

Halvész szólalt meg mögötte:

— Hallod-e, mester, ugyancsak megdolgoztak; de te sem maradtál adós. Hajh, micsoda ütéd van!.. De most jó lesz iszkolni innen, mert fel van lármázva az egész környék. Ott látok egy *Menydörgőt*, aki sietve közeledik, nemsokára mindenki tudni fogja, hogy itt vagy s akkor majd meggyúlik a bajod.

— Nekem? — kérdezte csudálkozva a Csíkos Fojtogató. Hát még ilyen is lehet?.. De ki az a *Menydörgő*, akiről beszélsz?

Halvész nagy szemet meresztett:

— Nem tudod? Nohát csak annyit mondok, óvakodjál tőle. Ő a *vadász*, akinek olyan a hangja, mint a menydörgés és ha bennünket meglát, tüzet okádik, ólmot köpköd. Sok ilyen *Menydörgő* van ám.

A tigris elmélázott.

— Tehát *ember*. És *sok ember* van! — tette hozzá, érdes, piros nyelvvel megnyalogatva a szája szélét.

Halvész sürgette: — Menjünk! Menjünk! Neked könnyű, mert nekized a kis darab ólom nem is árt, de én *felefordulok* tőle.

— Hát jól van, menjünk, diünyögte a tigris. Mutass valami árnyékos fürdőt, ahol kiszívathatom sebeimből a tüzezséget.

Halvész megfordult és sunyítva surrant előre, a nagy nádas közé.

(Folytatása következik.)

említést, azt írják, hogy a karthágóbeliekkel való hadakozás közben „a Bagrada nevű folyóvíz mellett egy oly „fene nagy“ sárkány találtatott, mely ellen Attilius Imperator egész derék seregével kiszállott és a bestián győzedelmet vévén, azt megölte. Ennek hosszúsága százhusz lábnyomatnyi volt, bőre és állkapczája Rómában sok ideig emlékezetnek okáért fentartatott és mutogatott...“ — Plinius egy más hasonló eseményszámba menő sárkányról is szól: „Olaszországban megöletetett egy nagy sárkány, melynek gyomrában egy gyermek találtatott, akit valahol békaffantott volt“. Indiában — mondja Miskolczy Gáspár — („amint írják“) annyira megnevekednek a sárkányok, hogy a szarvasokat és a bikákat is egészben elnyelik. A tudós híres Aelianus, Heródes idejéből elevenít fel egy sárkányt, mely „... igen megszeretett volt egy szép leányzó, a leányzónak szülei azonban igen nehezteltek vala érte, hogy a leányzó vele társalkodott s ezért elrejtették azt előle, ami felett azután a sárkány igen megszomorodott s mikor pedig egy kevés idő múlva a leányzó jószántából ismét hozzája ment volna, a sárkány gyengéden nyakával körülölelte őt és nyelvvel is veregette...“ Majdnem hasonló eset történt — mondja Miskolczy — Arkádiában is, hol bizonyos sárkány egy szépen felserdült fiú-gyermeket kedvelt meg. Ezt is féltetni kezdék szülői és „a bestiát“ tőle az erdőre kergették; történt azonban egyszer, hogy a gyermek az erdőben járván, tolvajok kezébe esett. „A sárkány a dolognak nesztét vette, mivel hogy ő természet szerint igen élesen lát és hall s felismerve kedvenczete jajszavát, a tolvajokra ütött és az ifjat tőlük megszabadította, sőt még a városba haza is kísérte.“ Egy más sárkány is igen megszeretett egy gyermeket, de a gyermek őt megütölte és „magát tőle távol tartotta“; a sárkány túrta a dolgot, mignem egyszer kedvenczét bátyjai — az örökség felett veszekedvén vele — meg akarták ölni. „Ekkor a gyermek sivalkodására a sárkány felkerekedett és a szaváról megismert fiúhoz sietett; ez azonban akkorra már halva volt, ami felett ő azután szörnyen megbúsult s menten rátámadt a gyilkos atyafiakra és mindaddig kergette őket, mignem egy víznek ugrottak s mind odavesztek, azután pedig a megholt gyermekhez visszatérvén, néhány napokig

feltámadását várva, őrizte testét, mignem az emberek a megholtra akadván, hazavitték s eltemették.“ — Diodórus írja, hogy Egyiptom második királya, Ptolemaeus elé, egy elfogott és „temérdek köteleken sokszámú emberektől húzott oly nagy eleven sárkány vonszolatott, melynek hossza 30 könyöknyi volt.“ — Még ennél is nagyobb látott Nagy Sándor Indiában, ennek hossza ugyanis „60 könyöknyi volt, szemei pedig akkorák voltak, mint egy macedoniai paizs...“ — Az ó-testamentum, Dániel sárkányáról írva, azt mondja, hogy ennek a babilóniaiak naponta sokféle ételt készítetttek, mignem Dániel valami halálos „kotyvalékot“ főzött neki s azal megégetve, azt megölte... .

A lengyelországi Krakkó nevű király, midőn a várost alapítá s ezért várat építtetett, a vár alatti szikla-barlangban egy sárkányt fedezett fel, „mely az éhségtől kényszerítettvén, az ő barlangjából rendszeren kijárt és sok embereket is megölt“; miért is a barlangja eleibe minden napra három „öreg“ barmot vittek az odavaló emberek. A jó Krakkó király „szánakozásra indulván, a maga népének szorongatása felett, egy borjúbórt hozatott elő és azt szurokkal, kénkövel és puskaporral megtöltvén s titkon tüzet is rejtve belé, a barlang eleibe vitette; az ő rendes idejében a sárkány lukából kijöven, a csalétket hirtelen csak bekapta, mint valami igazi borjút, amelyben ekkor a tűz meggerjedvén, hogy azt elolthassa, a „bestia“ a vízhez futott és nagyot ivott, mire azután bendője annál inkább megdagadván, meghasadott... A hős-mondák tanúsága szerint egyes vidékekből rettegett sárkányokon nem lehetett oly könnyű szerrel kifogni, mint ahogyan azt Dániel és Krakkó lengyel király tették, hanem ugyancsak meg kellett velük küzdelem a vitéz harczosoknak, hogy legyűrhessek őket. Ezért úgyszólván minden nemzet mondakörében helyet kérnek maguknak a sárkányvil viaskodó hősök s kalandjaik a mesemondók ajkán át szárnyra kelve, jól kiszínezett alakban jóformán elsőrendű történelmi hagyományokká válnak, szájról-szájra szálló ige lesz belőlük és minden egyéb történelmi hagyományt megelőzve jutnak a „népfiain közé“, hol legtöbbször „nagy keveredést“ okoz a különben is babonás sejtelmekkel teljes, zaklatott lelki világba.

Krenedits Ferencz.

A ragyás képű ember.

A eserőkei dűlőben, ahol most arasznyi hosszú búzakalászok, két arasznyi kukoriczacsovek, meg másfél öl magas czirok, 25 kilós dinkatök és 20 kilós burgundi répa terem, a hatvanas években nem termett semmi.

Azaz hogy termett biz ott három öl magas nád, meg páklya, azután gyékény és káka annyi, hogy a közeli kis Tápé lakosainak nem kellett felmenni a Velencei tóig, vagy le az Alibunárra száraz gyékényért avagy sásért, mint mostanában. Annyi gyékényt nem szőtt el a falu népe, mint amennyi itt e helyeken termett.

Emlegetik is azt az időt még mostanában is. Mert a gyékényen, kákan és sáson kívül volt ott még más is. Volt vad annyi, hogy a batlára meg a száresára nem is hederített már a valamire való vadászember; hanem lúdra, kacásra, nemes kócsagra, gödényekre, no meg halakra fente a fogát. Mert szó ami szó, bizony halakat is lehetett akkoriban lőni ivás idején a kiöntésekben; tizet, huszat is egy-egy lövésre.

Abban az időben az alszámvevő úr volt a város leghíresebb Nimródja. De meg is érdemelte a kitüntető elnevezést, mert igazán jó lövő és fáradhatatlan gyalogoló, azonkívül örökké vidám kedélyű, úgynevezett aranyos czimbora volt az öreg úr.

Kifogyhatatlan a szebbnél szebb és érdekesebb vadász-kalandok elbeszélésében.

Volt ő már Afrikában is, ahol egy szál lövéssel két anti-

lopot és egy krokodilust lőtt meg; a Szezi-qsatornában, épen a Sinai hegy irányában, egy kanyarulatnál bukkant fel előtte az a mesés szörny, a vörös czápa, amely még eddig minden hajót kikísért a Vöröstenger kezdetéig; ám az egyszer rosszúl járt, mert a hajó kormányosa mellől épen ő, a számvevő úr, lőtte keresztül a koponyáját három szem vágott flezkóval. A Gibraltárnál pedig mikor átlépett a spanyol partra, akkor bukott keresztül a szoroson az az óriási czethal, amely később a görög szigetengernél került egy szerencsés halász hálójába s amelyet partra vonszolni csak huszonkét bivalylyal lehetett. Hanem azért nagyon jó vadász volt az alszámvevő úr... .

Most is együtt vagyunk a eserőkei nagy kiöntésen és a reesegeve pattogó tűz mellett kedélyesen elhelyezkedvén, húzogatni kezdé átmedvesedett hosszúszerű vadászesizmáit.

— Mit csinál, urambátyám? — kérdi tőle egyik vadász-czimboránk, a főmolnár.

— Hát lehúzó a spanyolokat e, mert tele vannak vízzel; azután megszáritom magamat itt a nádas enyhelyében.

S elővette nagy cseh vadászpipáját és esendes boldogsággal tömögette bele azt a persegős rétháti szűz magyart, melyet még a nádas túlsó oldalán is meg lehet érezni illataról.

— No fluk — mondá, miután puskáját odatámasztotta egy száz éves fűz derekához — most menjetek be még egyszer a eserőkébe s löjjetek nekem egy „lililik“-et.* Tudjátok, megígértem valakinek. Oda adom eserébe ezt a gunárt ni — s felemelt a fűz mellől egy általa nemrég lőtt szép vadludat.

* Kisebb faja a vadlúdnak.